

BESLUTSPROTOKOLL
Sammanträdesdatum
2024-03-20

Arbetstidsnämndens kansli
Sveriges Kommuner och Regioner

Diarienum: SKR 231221b, Sobona 2023/0083

Plats och tid: Hornsgatan 20, den 20 mars 2024 kl. 9.00-12.00

Dispensansökan från Höglandets räddningstjänstförbund

Arbetstidsnämndens beslut

Arbetstidsnämndens beslut framgår av bilaga, 4 sidor.

Tidsperiod för beviljad dispens

Tidsperiod framgår av bilagan.

Ärendeberedning

Ärendet har beretts av Sobona, Kommunal och Allmänkommunal verksamhet.

Beslutet expedierat 2024-04-12

Ordförande
Anders Ferbe

Bakgrund

Den 30 november 2022 gjordes på det kommunala området ändringar i kollektivavtalens arbetstidsbestämmelser. Ändringarna föranleddes av kritik från EU-kommissionen som hotade att stämma Sverige för fördragsbrott då arbetstidslagen och kollektivavtalens tillämpning inte garanterade arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila under en 24-timmarsperiod.

För att uppfylla kraven i EU:s arbetstidsdirektiv skärptes reglerna i Allmänna bestämmelser (AB) § 13. Huvudregeln i § 13 mom. 5 är att arbete och dygnsvila ska förläggas alternerande under varje period om 24 timmar så att arbete och vila regelbundet följer på varandra.

I undantagsfall får huvudregeln frångås och det gäller endast vid kombinationen arbete och jour om det föreligger särskilda skäl i verksamheter med ansvar för liv, hälsa och säkerhet.

Bedömningen av om det föreligger särskilda skäl ska tydligt motiveras och göras utifrån en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila, vilket följer av en skyddslagstiftning, och verksamhetens behov av att säkra bemanningen. Den sammanlagda tiden får då som högst uppgå till 20 timmar.

Ändringarna i AB § 13 gäller från den 1 oktober 2023.

I maj 2023 gjordes följdändringar i vissa bilagor till AB, bland annat Bilaga R som avser räddningstjänsten. De nya bestämmelserna i avtalet samt bilagor träder i kraft den 1 februari 2024.

Samtidigt med ändringarna i bilagorna till AB träffades en överenskommelse om möjlighet till dispens från AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga J och R till AB i samband med planerad arbetstidsförläggning. Den sammanlagda arbetstiden får då som högst uppgå till 24 timmar. I överenskommelsen konstaterar centrala parter att dispens ska tillämpas restriktivt.

Frågor om dispens beslutas av en särskilt inrättad arbetstidsnämnd. Dispens kan beviljas i högst ett år.

Bestämmelserna om dispens finns i överenskommelsen om dispens § 3 och har följande lydelse.

§ 3 Dispens

Centrala parter inrättar ett dispensförfarande som ska tillämpas restriktivt.

Dispens innebär att den sammanlagda arbetstiden vid planerad förläggning av arbete i kombination med jour enligt AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga till AB kan överstiga 20 timmar. Den sammanlagda arbetstiden får dock som högst uppgå till 24 timmar.

Det ska vid dispens alltid göras en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila och verksamhetens behov av att säkra bemanningen.

Arbetsgivaren är skyldig att uttömma alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga innan dispens kan ges. Dispens beviljas endast då inga andra rimliga åtgärder står till buds, det vill säga när det är nödvändigt att förlägga arbete i kombination med jour längre än 20 timmar för att verksamheten ska kunna upprätthållas. Det kan till exempel handla om enstaka verksamheter i glesbygd och/eller då tillgången på viss specifik kompetens är begränsad och kräver sådan förläggning.

Räddningstjänsten kan i vissa fall behöva dispens mot bakgrund av samhällets ansvar att vid olyckor eller överhängande fara för olyckor säkerställa ett skydd för liv och hälsa, egendom och miljö. Dispens kan beviljas under förutsättning att arbetsgivaren prövat alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga och gjort bedömningen att ett undantag är nödvändigt för att uppfylla verksamhetens behov.

Anmärkning

Dispensen avser endast det planerade undantaget i AB § 13 mom. 5 och motsvarande bestämmelser i bilagor. I övrigt gäller § 13 och bilagor i sin helhet.

Ansökan från Högländets Räddningstjänstförbund

Högländets Räddningstjänstförbund (HRF) har inkommit med en ansökan om dispens avseende avvikelse från AB § 13 mom. 5 samt från Bilaga R till AB.

Ansökan avser operativa funktioner som arbetar med räddningstjänst inom förbundet samt för vakthavande befäl med placering på räddningstjänstens ledningscentral för Räddningstjänstsamverkan Småland Blekinge (RSB) i Jönköping. Sammanlagt berör ansökan cirka 48 medarbetare varav 30 brandmän, tio styrkeledare, sex insatsledare och två vakthavande befäl. Utöver dessa berörs cirka 13 vikarier.

Högländets Räddningstjänstförbund är ett kommunalförbund (räddningstjänstförbund) som ansvarar för räddningstjänsten i två kommuner, Nässjö och Vetlanda kommun. Förbundet har två heltidsstationer en i Nässjö och en i Vetlanda. Därtill finns det nio deltidsstationer samt värn.

Brandmän och styrkeledare tjänstgör i ett 5-veckorsschema och insatsledarna i ett 6-veckorsschema. Samtliga arbetar utöver de operativa passen även i funktionspass. Ett funktionspass innebär uppgifter under eget ansvar så som bland annat extern utbildning, insatsplanering med mera.

Vakthavande Befäl är en funktion i ledningscentralen för Räddningstjänstsamverkan Småland Blekinge (RSB). Främst vid larmmottagande och larmhantering sitter ett ledningsbefäl som i sitt schema arbetar vaken natt. Ledningscentralen är placerad i Jönköping och bemannas av personal från flera kommuner i systemet såsom Jönköping, Vetlanda, Nässjö, Värnamo, Älmhult, Västervik och Växjö. Förbundet har två tjänster vid ledningscentralen och dessa kombineras med funktionen insatsledare samt funktionsuppdrag i hemkommunen.

Som skäl för sin ansökan om dispens har förbundet bland annat anfört.

Planering av 24-timmarspass är nödvändigt för att upprätthålla bemanning av operativa funktioner och förebyggande arbete samt vid frånvaro. Risk för otillräcklig återhämtningstid för medarbetarna utan den flexibilitet ett 24 timmarspass ger. Förbundet befarar också att personalomsättningen ökar med scheman som helt baseras på delade dygn.

Arbets sättet med s.k. kombinationstjänster som innebär att alla arbetar både operativa och funktionspass, kräver snabb och enkel omfördelning av arbetstid. Alternering mellan olika passlängder innebär praktiska svårigheter och möjligtvis hinder för detta arbets sätt.

Sommarmånaderna är en särskild utmaning med begränsad möjlighet att rekrytera kvalificerade sommarvikarier och ett särskilt behov av dispens för 24-timmarspass under semesterperioder.

Bedömning

Ansökan om dispens avser räddningstjänsten. Kraven för dispens är desamma oavsett om arbetstagarna omfattas av AB eller Bilaga R.

Höglandets Räddningstjänstförbund söker dispens under ett år för att fortsätta med 24 timmars tjänstgöring enligt nuvarande schema, med dygnspass under helger. Ansökan som avser förbundets heltidsstyrka, är inte avgränsad till någon specifik situation, visst arbete, viss kompetens eller till viss tidsperiod eller andra omständigheter.

Som framgår av den ovan redovisade avtalstexten kan räddningstjänsten i vissa fall behöva dispens. Uttrycket "i vissa fall" tycks tyda på att det ska handla om en speciell situation eller ett visst förhållande samt att dispens ska hanteras restriktivt. Det synes därför tveksamt om det ska vara möjligt att bevilja dispens för en räddningstjänst att generellt tillämpa så kallade dygnspass på hela dess verksamhet. Nämnden behöver emellertid inte ta ställning till den frågan i detta ärende.

På ett övergripande plan handlar det om att man vill behålla den nuvarande förläggningen av arbetstiden för att kunna hantera bemanningen.

Förbundet har framfört en rad skäl för sin dispensansökan samt beskrivit vilka åtgärder som har vidtagits för att kunna förlägga arbetstid enligt AB/Bilaga R. Förbundet har särskilt pekat på svårigheter att planera den lagstadgade sommarsemesterledigheten med bibehållen kompetensnivå.

Beslut

Arbetstidsnämnden har, genom ett delbeslut den 29 februari 2024, beviljat Höglandets Räddningstjänstförbunds ansökan om dispens för att möjliggöra förläggning av arbetstid upp till 24 timmar under den lagstadgade semesterperioden (juni-augusti 2024).

Utöver det beslut som tidigare meddelats gällande semesterperioden, ovan, beviljar Arbetstidsnämnden dispens, för berörda yrkesgrupper enligt ansökan, under tiden 1 februari 2024 – 31 januari 2025 för att möjliggöra förläggning av arbetstid upp till 24 timmar för dygnstjänstgöring, under helger i grundschema samt för att möjliggöra förläggning av arbetstid upp till 24 timmar för utbildningar och övningar som inte ryms inom ordinarie arbetstidsförläggning eller inom ordinarie verksamhet.

Beslutet avser begränsad tid och förutsätter att arbete med omställning till de nya arbetstidsbestämmelserna fortgår.